

SoL och LSS vid funktionsnedsättning

Du som behöver stöd från samhället och inte kan få det någon annanstans kan vända dig till socialtjänsten. Här får du information om två viktiga lagar som gäller när kommuner ska ge stöd till personer med funktionsnedsättning.

Den ena är socialtjänstlagen (SoL) och den andra är lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Att känna till dessa lagar gör att du bättre kan förbereda dig inför kontakten med din kommun.

Vilka kan få stöd enligt lagen?

SoL

I lagen står att kommunen har det yttersta ansvaret för alla som vistas i kommunen. Lagen har särskilda bestämmelser för människor med funktionsnedsättning som har rätt till extra stöd och hjälp.

Socialnämnden ska:

- verka för att de som har stora svårigheter på grund av sin funktionsnedsättning får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra
- ge möjlighet till meningsfull sysselsättning och boende utifrån behov
- informera om socialtjänstens insatser och söka upp dem som kan behöva hjälp och stöd
- erbjuda stöd till anhöriga som stödjer en närstående med en funktionsnedsättning.

LSS

Lagen ska ge personer med funktionsnedsättning det stöd de behöver för att kunna leva ett så självständigt liv som möjligt och leva som andra. Kommunen är skyldig att informera om lagen och se till att de personer som lagen gäller får den hjälp de behöver.

Tre grupper eller personkretsar ingår i lagen:

1. personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
2. personer med betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom
3. personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Vilken hjälp kan lagen ge?

SoL

Den hjälp du kan ansöka om kallas bistånd. Du har rätt till bistånd om det inte finns några andra alternativ att få hjälpen du behöver. Biståndet ska ge en skälig levnadsnivå och göra det möjligt för dig att leva ett självständigt liv.

Bistånd kan vara pengar, så kallat försörjningsstöd, som är uppdelat i två delar:

- Ett schablonbidrag enligt en riksnorm som är till livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien, dagstidning, telefon och TV-avgift. Behöver du dyrare kost på grund av medicinska skäl eller har högre kostnader på grund av din funktionsnedsättning kan riksnormen höjas.
- Skäliga kostnader för utgifter som boende, hushållsel, arbetsresor och hemförsäkring.

Bistånd kan även vara hjälp i annan form som exempelvis boendestöd, kontaktperson, ledsagning, kostnader för läkarvård, tandvård, glasögon, hemutrustning och resor. Socialnämnden får ge mer bistånd än upp till skälig levnadsnivå om det finns skäl för det.

LSS

Lagen är en rättighetslag med tio insatser. För att beviljas hjälp enligt LSS behöver du ingå i personkretsen, ha behov av sådan hjälp som insatserna ger och inte få den hjälpen på annat sätt. Insatserna enligt LSS ska ge goda levnadsvillkor.

De olika insatserna i LSS är:

1. **Rådgivning och annat personligt stöd.** Det kan till exempel vara information om funktionsnedsättningen och vilka myndigheter som ger stöd och insatser. Både du själv och anhöriga kan få rådgivning och stöd.
2. **Personlig assistans.** För att ha rätt till denna insats måste du behöva hjälp med grundläggande behov. Dessa är personlig hygien (duscha, gå på toaletten, tvätta dig), måltider (hjälp med att föra maten till munnen), på- och avklädning, kommunikation med omgivningen och/eller annan hjälp som kräver stora kunskaper om din

funktionsnedsättning. Om du beviljas personlig assistans har du även rätt till hjälp med andra personliga behov såsom hushållssysslor, fritidsaktiviteter och umgänge med släkt och vänner.

3. **Ledsagare.** En ledsagare kan underlätta för att kunna delta i fritids- och kulturaktiviteter som att träffa vänner, delta i föreningsliv eller utöva sportaktiviteter.
4. **Kontaktperson.** En person att till exempel gå på bio, konserter eller fika med.
5. **Avlösarservice i hemmet.** Servicen ger anhöriga och närstående avlastning för att till exempel kunna utträtta ärenden utanför hemmet. Avlösning kan ske regelbundet eller vid akuta behov alla tider på dygnet.
6. **Korttidsvistelse utanför det egna hemmet.** Det finns för dig som tillfälligt behöver vistas på korttidshem eller i korttidsfamilj antingen regelbundet eller vid akuta behov. Det kan även vara läger- eller kolloverksamhet. Målet är att du ska få miljöombyte och rekreation.
7. **Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år.** Tillsynen är för ungdomar med omfattande funktionsnedsättningar i anslutning till skoldagen och under lov på ett fritidshem eller en fritidsgård.
8. **Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar.** Boendet är för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.
9. **Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna.** Bostad med särskild service finns i tre former: gruppboende, serviceboende och annan särskilt anpassad bostad. Du bor i egen lägenhet och får hjälp av personal.
10. **Daglig verksamhet.** En daglig verksamhet är för personer i yrkesverksam ålder som ingår i personkrets 1 eller 2, det vill säga personer som har en intellektuell funktionsnedsättning (utvecklingsstörning), autism, autismliknande tillstånd eller som fått en hjärnskada i vuxen ålder, saknar förvärsarbete och inte utbildar sig.

När en insats enligt LSS gäller ett barn ska kommunen ta hänsyn till vad som är bäst för barnet. Barnet ska få information och möjlighet att framföra sina åsikter, med hänsyn till ålder och mognad.

Hur ansöker du om hjälp?

SoL

Du ansöker om insatser hos socialtjänsten i den kommun eller stadsdel där du bor. Det finns inga begränsningar för vad du kan ansöka om. Du kan ansöka muntligt eller skriftligt. När du ansökt är kommunen skyldig att utreda din ansökan så snabbt som möjligt, göra en individuell prövning och fatta ett skriftligt beslut.

Vill du flytta till en annan kommun och har ett varaktigt och omfattande behov av vård och omsorg, kan du i förväg ansöka om de insatser du behöver i kommunen du flyttar till. Din ansökan ska behandlas som om du redan bor där.

LSS

Du ansöker om insatser hos socialtjänsten i den kommun eller stadsdel där du bor. Ansökan kan göras muntligt eller skriftligt. För varje insats du ansöker om gör kommunen en individuell prövning. Ett undantag är insatsen rådgivning och annat personligt stöd som du antingen ansöker om till landstinget eller kommunen beroende på var i landet du bor.

Har du behov av personlig assistans för grundläggande behov upp till 20 timmar per vecka ansöker du hos kommunen. Om ditt behov är mer än 20 timmar per vecka ansöker du till Försäkringskassan. Om du inte vet timmarna för dina grundläggande behov kan du ansöka både hos kommunen och Försäkringskassan.

Har du blivit beviljad insatser enligt LSS har du rätt att få en individuell plan. Planen är ett sätt för dig att kunna vara delaktig och påverka de insatser som du behöver och önskar. Du bestämmer själv vad planen ska innehålla och vilka som ska vara med när den görs.

Samordnad individuell plan

SoL och LSS

Har du behov av insatser från både hälso- och sjukvården och socialtjänsten kan du, vården eller kommunen begära en samordnad individuell plan (SIP). Planen utformas utifrån dina behov och är tänkt att göra det tydligt vem som ansvarar för olika insatser. Du bestämmer själv vilka som närvarar när planen skrivs.

Vad är det för avgifter?

SoL

Kommunen får ta ut avgifter för insatser enligt SoL. Det finns en högsta avgift, en maxtaxa, vilket innebär att du har rätt att ha en viss summa kvar att leva av när avgifterna är betalda, ett så kallat förbehållsbelopp.

LSS

Insatser enligt LSS kostar ingenting, men kommunen får ta ut avgift för hyran av bostaden, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter.

Hur överklagar du ett beslut?

SoL och LSS

Om du inte beviljas det du ansökt om kan du överklaga beslutet. Det gäller inte bistånd utöver skälig levnadsnivå. I beslutet står hur du överklagar beslutet. Du ska kunna få hjälp av socialtjänsten att skriva ett överklagande. Du måste överklaga skriftligt inom tre veckor. Kommunen är då skyldig att ompröva beslutet. Om beslutet inte ändras på det sätt du vill, skickar kommunen din överklagan till förvaltningsrätten, som prövar ärendet.

Att överklaga till förvaltningsrätten kallas förvaltningsbesvär. Förvaltningsrätten kan ändra beslutet och då måste kommunen rätta sig efter det nya beslutet.

Försäkringskassan

Om du anser att beslutet är felaktigt eller har fått avslag kan ärendet prövas igen. I beslutet står hur du gör. Du skriver till Försäkringskassan och begär omprövning. Du måste begära omprövning inom två månader från den dag du tog del av beslutet. Om Försäkringskassan vid omprövningen inte ändrar beslutet kan du överklaga till förvaltningsrätten. Du måste överklaga inom två månader från den dag du tog del av omprövningsbeslutet.

När det inte fungerar

Synpunkter och klagomål

Vill du lämna synpunkter eller klagomål som gäller handläggningen av ditt ärende kontaktar du i första hand handläggaren eller dennes chef. Gäller det innehållet i en insats, till exempel hur det fungerar på ett särskilt boende eller att hemtjänsten inte ger dig den hjälp du har beviljats, kan du kontakta ansvarig chef inom verksamheten eller hos kommunen.

Missförhållanden

Om du anser att det finns allvarliga brister eller missförhållanden i socialtjänstens verksamheter eller i insatserna enligt LSS, kan du kontakta Inspektionen för vård och omsorg (IVO) som är den myndighet som ser till att socialtjänsten följer reglerna.

Alla som arbetar med personer som har insatser enligt SoL eller LSS är skyldiga att genast rapportera missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden till socialnämnden eller den som ansvarar för verksamheten. Skyldigheten att rapportera brukar kallas lex Sarah och ger alla anställda ett personligt ansvar för att verksamheten håller en god kvalitet. Den ansvarige är skyldig att utreda och snarast rätta till missförhållandet. Vid allvarliga missförhållanden är socialnämnden eller den enskilda verksamheten skyldig att genast anmäla det till IVO.

Patientnämnden

Är du missnöjd med hälso- och sjukvården i ett särskilt boende kan du kontakta patientnämnden som är en fristående och opartisk instans.

Beslut som inte verkställs

Har du beviljats en insats enligt SoL eller LSS men inte fått den inom tre månader är kommunen skyldig att anmäla det till IVO. Kommunen kan bli tvungen att betala en särskild avgift på mellan tiotusen och en miljon kronor. Förvaltningsrätten prövar frågan om särskild avgift efter att IVO har ansökt.

Justitieombudsmannen (JO)

Anser du att en myndighet behandlat dig felaktigt eller orättvist kan du klaga hos Justitieombudsmannen (JO). Du bör klaga inom två år efter att socialtjänsten behandlat ditt ärende. JO granskar om myndigheter och tjänstemän följer lagar och förordningar och kan kritisera en myndighet men inte ändra på beslut eller domar. Har någon begått en brottslig handling i tjänsten kan JO väcka åtal för tjänstefel eller annat brott.

Forum Funktionshinder

funktionshindersguiden.se

Sabbatsbergs sjukhus, Olivecronas väg 7, bv,

113 61 Stockholm

08-123 350 10

forumfunktionshinder.slso@sll.se